prof. ucz. dr hab. n. wet. **Piotr Listos**
dr n. prawnych
Katedra Patomorfologii i Weterynarii Sądowej
Wydziału Medycyny Weterynaryjnej
Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie

Lublin, dn. 29 czerwca 2021 r.

Recenzja
rozprawy doktorskiej lek. wet. mgr. Andrzeja Dzikowskiego
pt. „*Wady fizyczne zwierząt w świetle aktów normatywnych*”, s. 601

W wykonaniu uchwały Rady Naukowej Dyscypliny Weterynaria Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 30 kwietnia 2021 r., przedkładam recenzję rozprawy doktorskiej *lek. wet. mgr*. Andrzeja Dzikowskiego pt. „*Wady fizyczne zwierząt w świetle aktów normatywnych*”, przygotowanej w Katedrze Patofizjologii, Weterynarii Sądowej i Administracji Wydziału Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie pod kierunkiem naukowym Promotora*: prof. dr. hab. n. wet.* Józefa Szarka oraz Promotora pomocniczego *dr. n. wet.* Izabelli Babińskiej.

Niniejsza rozprawa naukowa, realizowana jest zgodnie z treścią ram prawnych, nakreślonych przez ustawę z dnia 14 marca 2003 r. *O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*, t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789, w związku z art. 179 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. *Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Dz. U. z 2018 r. poz. 1669, z 2019 r. poz. 39, 534, z 2020 r. poz. 695, 875, 1086.

Stwierdzam, że przedłożona mi rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie przez Doktoranta zagadnienia naukowego, wkomponowującego się w płaszczyznę weterynarii sądowej, wykazując Jego ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie naukowej *Weterynaria* oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

<u>Uważam, iż niniejsza *rozprawa doktorska*, w pełni odpowiada wymaganiom określonym w w/w-powoływanych uregulowaniach prawnych i może stanowić podstawę dopuszczenia Doktoranta, do dalszego etapu postępowania</u>.

I. Temat rozprawy, stan badań naukowych

Problematyka podjęta przez Doktoranta jest tematem istotnym, zarówno, w aspekcie teoretycznym, jak i praktycznym. Na doniosłość omawianego zagadnienia wskazuje, wkomponowanie podjętej problematyki badawczej w ramy szeroko pojętej ochrony weterynaryjnej zwierząt, w szczególności weterynaryjno-sądowej ochrony zwierząt.

Weterynaria sądowa, jako stosowana nauka medyczno-weterynaryjna, a zarazem dyscyplina naukowa, jest wysoce pokrewna medycynie sądowej. Jej powstanie i rozwój stanowi nieodłączny element ewaluowania na przestrzeni lat prawa powszechnego, w szczególności weterynaryjnego oraz wiedzy medyczno–weterynaryjnej. Wyróżnia się w sposób znaczący spośród innych dyscyplin naukowych w medycynie weterynaryjnej, jako połączenie typowej wiedzy lekarsko-weterynaryjnej, z naukami prawnymi.

Przykładem, klasycznego połączenia wiedzy *stricte* medyczno-weterynaryjnej z wiedzą prawniczą jest treść niniejszej dysertacji naukowej. Redakcja jej treści, pozwala uważam na wnioskowanie, iż stanowi ona *flagowy* przykład właśnie tego typu połączenia dyscyplin naukowych.

Istotnym w tym miejscu wydaje się być wskazanie, iż weterynaryjna medycyna sądowa, jako dyscyplina naukowa, nie obejmuje *stricte* zagadnień ochrony zwierząt. Dopiero jej praktyczne zastosowanie, umożliwia głównie organom procesowym oraz osobom prywatnym realizację ochrony zwierząt, której znaczącą część stanowi ochrona weterynaryjna.

W postępowaniach w przedmiocie ochrony zwierząt, w tym ochrony weterynaryjnej, powoływani do wydawania opinii są przede wszystkim lekarze weterynarii. Występują oni przed odpowiednimi organami, jako biegli. Dlatego też, jednym z celów weterynarii sądowej jest wskazanie lekarzom weterynarii, wykonującym funkcję biegłych, właściwego sposobu opiniowania. Opinie wydawane przez biegłych mają znaczenie dla dalszych czynności podejmowanych przez organy procesowe, zarówno w postępowaniu cywilnym, jak i karnym. Dowód z opinii biegłego, z uwagi na składnik w postaci wiadomości specjalnych jest dowodem tego rodzaju, iż nie może być zastąpiony inną czynnością dowodową, np. przesłuchaniem świadka.

Różnorodność spraw, gdzie istnieje konieczność dopuszczenia dowodu z opinii biegłego lekarza weterynarii, jest bardzo szeroka i trudna do enumeratywnego wyliczenia. Do najczęściej pojawiających się okoliczności powoływania lekarzy weterynarii, jako biegłych można zaliczyć między innymi umowy sprzedaży zwierząt posiadających wady fizyczne. Dlatego też, ustawodawca na przestrzeni lat w wielu krajach podejmował działania, których celem było ujęcie w prawne ramy tematyki szeroko rozumianych wad zwierząt, w aspekcie transakcji sprzedaży. U podstaw takiego działania, znajduje się zapewnienie ochrony ładu publicznego oraz stabilnych warunków obrotu gospodarczego, co bezspornie w sposób klarowny ukazuje, realizowanie funkcji publicznych przez weterynaryjną ochronę zwierząt, w tym istotny sposób przez weterynarię sądową.

Podniesiona tematyka, powszechności ujmowania przez ustawodawcę zagadnień związanych z wadami fizycznymi u zwierząt na przestrzeni lat wskazuje, jak jest to ważna tematyka w życiu społecznym wielu krajów, a charakterystyczne zmiany w treści regulacji, powiązane z rozwojem gospodarczym oraz naukowym przemawiają za wysoce trudnym, w aspekcie prawnym, a zarazem medyczno-weterynaryjnym właściwym sposobem ujęcia analizowanej tematyki.

Na specyficzny charakter realizacji ochrony weterynaryjnej zwierząt przez weterynarię sądową ma także wpływ to, iż w okresie ostatnich lat jej znaczenie, jako nauki stosowanej wyraźnie wzrosło. Wynika to w sposób oczywisty z rozwoju prawodawstwa medyczno-weterynaryjnego oraz prawodawstwa związanego z ochroną zwierząt. Do znacznego zainteresowania weterynarią sądową, przyczynia się także wzrost świadomości i związanej z nią roszczeniowości społeczeństwa w przedmiocie ochrony zwierząt.

Zatem, wykonywanie badań naukowych z zakresu szeroko rozumianej weterynarii sądowej, może obejmować zarówno tematykę *stricte* medyczno-weterynaryjną, jak również sferę nauk prawnych, powiązanych merytorycznie z aspektem medycyny weterynaryjnej sądowej. Fakt ten stanowi okoliczność, obligującą do korzystania z całokształtu dorobku naukowego nauk weterynaryjnych oraz niejednokrotnie sięgania po dorobek nauk pokrewnych (*np. medycyny sądowej*), jak również wykorzystania pewnej płaszczyzny nauk prawnych i przeniesienia w/w wiedzy naukowej w sposób kumulatywny na grunt weterynarii sądowej. W sposób bezsporny, fakt ten potwierdza interdyscyplinarny charakter weterynarii sądowej.

Temat przedmiotowej rozprawy doktorskiej, wkomponowuje się bezspornie w główny nurt, stanowiący podstawę kształtowania się oraz przemian na przestrzeni stuleci dyscypliny naukowej, jaką stanowi weterynaria sądowa, u podstaw którego to zjawiska widnieje wzajemna koegzystencja człowieka i zwierzęcia oraz powstanie i kształtowanie się transakcji z udziałem zwierząt. W pełni, wpisuje się także w podstawowy kanon opiniowania weterynaryjno-sądowego, a tym samym może stanowić przedmiot badań naukowych, w aspekcie weterynaryjnej medycyny sądowej.

Badania takie, stanowiąc rzadkość w krajowym i zagranicznym piśmiennictwie naukowym, zarówno weterynaryjnym, jak i prawnym, w sposób istotny pozwalają na przybliżenie prawnego aspektu wad fizycznych u zwierząt, jak również w sposób transparentny ukazują rolę wiedzy specjalistycznej medyczno-weterynaryjnej w ich diagnostyce oraz opiniowaniu, na potrzeby weterynarii sądowej. Wyniki powoływanych badań, w sposób istotny podnoszą świadomość wśród lekarzy weterynarii i jak mogę domniemywać ze znacznym prawdopodobieństwem, także wśród przedstawicieli nauk prawnych, w przedmiocie prawnego oraz medyczno-weterynaryjnego charakteru wad fizycznych zwierząt, jak również oraz roli lekarza weterynarii w transakcjach sprzedaży zwierząt.

Mając na uwadze powyższe rozważania uważam, iż poszerzanie dorobku naukowego z zakresu weterynarii sądowej, szczególnie w opisywanym zakresie jest w pełni zasadne. Badania te, oprócz roli *stricte* poszerzającej zakres wiedzy lekarsko-weterynaryjnej oraz prawnej mają charakter aplikacyjny dla całego środowiska zawodowego głównie lekarzy weterynarii. Umożliwiają one bowiem lekarzom weterynarii, na rzeczywiste-aktualne spojrzenie, mając za podstawę ujęcie retrospektywne i wykraczające poza prawodawstwo polskie danej tematyki, związane z aspektami społecznymi wykonywania zawodu.

II. Cel rozprawy i metody badawcze

Celem wykonanych przez Doktoranta badań, była ocena, porównanie i omówienie w ujęciu problemowo-historyczno-komparatystycznym głównych tendencji rozwojowych prawa europejskiego kręgu kulturowego, w zakresie szeroko rozumianej problematyki odpowiedzialności za wady fizyczne zwierząt.

Uważam, iż w tym miejscu należy zwrócić szczególną uwagę na trafne nakreślenie przez Autora niniejszej dysertacji naukowej pytań badawczych, na które odpowiedź stanowi merytoryczną istotę pracy, cyt. (...)

- *Jaki był, w stosunku do obecnego, poziom rozwoju nauki i wiedzy weterynaryjnej na przestrzeni dziejów – i jak ta wiedza przekładała się na legislację, orzecznictwo i doktrynę prawniczą?*

- *Jak definiowano na przestrzeni dziejów zdrowie i chorobę zwierząt, oraz czy i jak wpływało to na kształt norm prawnych?*

- *Na co zwracano i zwraca się uwagę zawierając umowę sprzedaży zwierząt?*

- *Jakie były podobieństwa i różnice zasadniczych modeli reakcji prawnej na wadliwość fizyczną zwierząt?*

- *Jakie były i są cechy charakterystyczne: rękojmi, gwarancji, odpowiedzialności odszkodowawczej oraz badań lekarsko-weterynaryjnych związanych ze sprzedażą?*

- *Jaki był historyczny rozwój tych instytucji prawnych i czy można mówić o jednolitej linii ciągłości w rozwoju prawa w tym zakresie?*

- *Jaki jest współczesny stan polskich uregulowań prawnych w tej materii na tle historii prawa i prawodawstwa, przede wszystkim, innych państw europejskich?* (...).

Bezspornie także wskazać w tym miejscu należy, iż fakt występowania transakcji z udziałem zwierząt, jak również występowanie wad fizycznych zwierząt miało i ma charakter powszechny i ponadczasowy, co słusznie zauważył Doktorant. Mając powyższe na uwadze, także należy się zgodzić z twierdzeniem, iż podniesione zjawisko wymagało, wymaga oraz będzie wymagało ujęcia w ramy prawne.

Logicznym zatem, wydaje się być, iż wnikliwa analiza naukowa zjawiska występowania wad fizycznych u zwierząt, w ujęciu weterynaryjno-sądowym, powinna być

poprzedzona analizą historyczną systemów prawnych dotyczących analizowanego zjawiska, danego-najbliższego kręgu kulturowego i odniesiona do historycznych aspektów prawodawstwa krajowego w tym zakresie, zakończona analizą aktualnego stanu prawnego, jaki funkcjonuje w Kraju oraz w analizowanych systemach prawnych innych krajów.

Istotnym, i niezmiernie ważnym elementem przedmiotowych rozważań naukowych, powinno być także nakreślenie wniosków *de lege ferenda*, co Doktorant bezspornie uczynił.

Założeniem Autora recenzowanej rozprawy doktorskiej, było także poszukiwanie i wskazanie w ramach obszernej, a zarazem wielopłaszczyznowej analizy problemu badawczego, najbardziej korzystnych-właściwych rozwiązań normatywnych, wraz ze wskazaniem *drogi* potencjalnego praktycznego zastosowania poczynionych spostrzeżeń i nakreślonych wniosków w legislacji oraz w ramach praktyki zawodowej lekarzy weterynarii.

Autor w pracy dokonał poprawnego wyboru metod badawczych, wykorzystywanych do analizy postawionych tez badawczych. Powoływane metody badawcze, polegały na dokonaniu analizy i wykładni treści poszczególnych-badanych aktów normatywnych. Teksty aktów normatywnych zostały poddane analizie: egzegezie i wykładni językowej, logicznej, dogmatycznej, prawnoporównawczej-komparatystycznej, historyczno-prawnej, a także interpretacji systemowej, teleologicznej i funkcjonalnej. Doktorant, zastosował także socjologiczno-prawną metodę badawczą, jak również pomocniczo, analizę historyczną źródeł literackich jako źródeł poznania prawa, w tym także o charakterze prac lekarsko-weterynaryjnych. Co ciekawe, a tym samym w istotny sposób wzbogacające treść niniejszej dysertacji naukowej, subsydiarnie analizie poddano materiały ikonograficzne, jako źródła poznania prawa.

Mając powyższe na uwadze wnioskować należy, iż zastosowany przez Doktoranta rozbudowany, a zarazem skomplikowany *warsztat badawczy*, w połączeniu ze znaczną objętością badanego materiału-głównie aktów normatywnych, zarówno krajowych, jak i innych państw-pozbawionych już mocy prawnej oraz aktualnie obowiązujących sprawia, iż poddana recenzji praca oprócz znacznej objętości, charakteryzuje się wysoce merytoryczną wartością, a jej lektura jest interesująca z uwagi na w/w-zastosowany wysoce profesjonalny *warsztat badawczy*, w sposób umiejętny przez Autora odzwierciedlony w treści pracy.

Podążając, w tym miejscu za Autorem niniejszej rozprawy doktorskiej, należy wskazać, a zarazem zgodzić się z twierdzeniem, iż praca wkomponowuje się w naturę

komparatystyki weterynarii sądowej, co zarówno w analizowanym przypadku, w odniesieniu do nauk medyczno-weterynaryjnych oraz prawnych**, stanowi wysoce wartościową pozycję naukową**.

Dokonany przez Doktoranta wybór badanych systemów prawnych i aktów normatywnych, stanowiących przedmiot poczynionych rozważań naukowych, ma uważam charakter właściwy. Według mojej oceny, przemawia za tym twierdzeniem fakt spójności naukowej, a zarazem logicznej wskazanych kryteriów, wraz z nakreśloną argumentacją.

Szczególną, moją pozytywną uwagę zwrócił fakt, iż w niniejszej pracy Autor poddał analizie prawo rzymskie oraz jego historyczne fazy rozwojowe, jako podstawowe czynniki formatywne wszystkich współczesnych systemów odpowiedzialności za wady fizyczne zwierząt. Świadczy to zatem, iż poczynione w pracy rozważania, mają solidne merytoryczne podstawy. **Ewaluując następnie w swojej wnikliwej, a zarazem szerokiej analizie, tworzą obszerny i spójny wywód naukowy**.

Bibliografia i wykaz przyjętych skrótów, zawarty w rozdziale VI niniejszej rozprawy doktorskiej na stronach *nr 528-601*, podobnie jak całokształt pracy ma rozbudowany charakter. Zawiera wykaz źródeł prawa oraz wykaz klasycznych pozycji piśmiennictwa. Stwierdzam, iż całokształt w/w pozycji został w sposób właściwy wkomponowany w tekst pracy. Wskazać w tym miejscu należy, iż dobór całokształtu pozycji źródeł prawa oraz pozycji piśmiennictwa naukowego, odzwierciedla aktualny charakter wiedzy, w podjętej przez Doktoranta tematyce badawczej, w zakresie weterynaryjnej medycyny sądowej oraz dowodzi znajomości przez Autora każdej z nich z osobna. Ma to bezpośredni wpływ na podnoszony wielokrotnie wysoki *warsztat naukowy* Doktoranta, który konkludując jest bogaty, różnorodny i obejmujący całokształt stanu nauki w ocenianej materii.

III. Struktura rozprawy

Przystępując, do redagowania III części niniejszej recenzji rozprawy doktorskiej, autorstwa Pana *lek. wet. mgr.* Andrzeja Dzikowskiego wskazać należy, iż całokształt struktury rozprawy opisując, w aspekcie naukowym zagadnienie *stricte* z tematyki weterynarii sądowej, ma układ charakterystyczny dla prac naukowych prawniczych. Uważam, iż jest to bardzo ciekawa i niezmiernie rzadko spotykana prezentacja wykonanych badań oraz ich wyników i wniosków, w odniesieniu do nauk weterynaryjnych. W analizowanym przypadku, jeszcze

bardziej ugruntowuje ona interdyscyplinarny charakter weterynarii sądowej oraz jej ścisły związek z naukami prawnymi. Recenzowana rozprawa zawiera 601 ponumerowanych stron. Zasadnicze rozważania zostały poprzedzone *Wprowadzeniem*, który w sposób precyzyjny, a zarazem klarowny nakreśla uzasadnienie wyboru oraz charakterystykę tematu. Analizowana część pracy zawiera także opis zastosowanej metodyki, w odniesieniu do celu badań.

Zasadnicza część rozprawy, podzielona jest na *VI rozdziałów*, włączając powoływane *Wprowadzenie* oraz streszczenie pracy w Języku polskim i angielskim. Taki podział zapewnia komunikatywność prowadzonych rozważań. Autor, konsekwentnie w całej pracy stosuje akapity (*wprowadzając odstępy między blokami tekstu ułożonych jeden po drugim, i stosując także wcięcie w pierwszym wierszu, gdy zaczyna nową myśl w rozważaniach*). Dążąc do przejrzystości rozważań, wypunktowuje zasadnicze kwestie.

Końcowe, merytoryczne rozważania, ujęte są w *rozdziale IV*, który zawiera *Podsumowanie* i *Wnioski*. Wskazać w tym miejscu należy, iż widoczna podczas redagowania treści niniejszej dysertacji sztuka strukturyzowania tekstu i frazowania wypowiedzi, świadczy o biegłości warsztatu pisarskiego i medyczno-weterynaryjnego Doktoranta. Mając na uwadze, podnoszony przez moją osobę wielokrotnie profesjonalny aspekt niniejszej rozprawy doktorskiej, zarówno w ujęciu medyczno-weterynaryjnym, jak i prawniczym, odzwierciedlając obszerny charakter wykonanych badań, wskazuje przede wszystkim na znaczne zaangażowanie w proces badawczy i redakcyjny osoby Doktoranta, jak również osoby Promotora i Promotora pomocniczego.

IV. Treść rozprawy

Recenzowana rozprawa podzielona jest na sześć części (*rozdziałów*). Każdy z rozdziałów *nr I-IV* oraz rozdział VI zawiera liczne, w sposób wysoce dokładnie enumeratywny wkomponowane podrozdziały.

Istotnym w tym miejscu jest zaznaczenie, iż rozdział *nr I-IV,* rozpoczyna się sentencją, której lektura skłania do refleksji, w aspekcie treści danego rozdziału. Uważam, iż potwierdza to, podnoszone wielokrotnie w treści niniejszej opinii lekarsko-weterynaryjnej znacznego stopnia mentalne zaangażowanie osoby Doktoranta w redagowanie wykonanego procesu badawczego.

Rozdział pierwszy stanowi *Wprowadzenie*, do zasadniczej treści przedmiotowej rozprawy naukowej. Doktorant w tej części pracy dokonał obszernego, merytorycznego, a jednocześnie przejrzystego wprowadzenia do tematyki realizowanych badań. W tej części pracy, Autor właściwie nakreślił w zarysie problematykę głównie w ujęciu prawnym, jak również medyczno-weterynaryjną transakcji sprzedaży, z udziałem zwierząt. Nakreślił także w sposób syntetyczny dotychczasowy stan badań, w odniesieniu do zrealizowanego procesu badawczego, jak również wskazał w sposób właściwy zastosowaną metodykę oraz cel badań. Należy zwrócić także uwagę, iż Doktorant w omawianym rozdziale *nr I*, w sposób słuszny wyjaśnił pewne kwestie (*głównie, dotyczące tematyki prawniczej*) związane z dalszą częścią poczynionych rozważań naukowych, co sprawia, iż lektura pracy staje się w pełni zrozumiała.

Mając powyższe na uwadze stwierdzam, iż redagowanie dalszych części przedmiotowej rozprawy doktorskiej jest zrozumiałe i naukowo spójne.

Kolejne rozdziały *nr 2 i 3*, to nakreślenie rysu historycznego medycyny weterynaryjnej, w powiązaniu z także historycznym ujęciem odpowiedzialności w świetle prawa za wady fizyczne zwierząt oraz wzajemnych relacji tego zjawiska społecznego. W analizowanej części pracy, Doktorant zawarł także najobszerniejszą część wywodu naukowego, będącego jednocześnie *esencją* przedmiotowej analizy naukowej, czyli wskazał w sposób bardzo szeroki drogi rozwoju modeli prawnych odpowiedzialności za wady fizyczne zwierząt w wybranych systemach prawnych, w odniesieniu do roli lekarza weterynarii, związanej z badaniem klinicznym zwierzęcia oraz odzwierciedleniem tego faktu w dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej. W sposób szczególnie wnikliwy, Autor niniejszej rozprawy doktorskiej poddał analizie historyczny aspekt kształtowania się prawodawstwa polskiego, związanego z szeroko rozumianymi wadami fizycznymi u zwierząt, w powiązaniu z wyraźnie zaznaczonymi prawami i obowiązkami zawodowymi osoby lekarza weterynarii. Analizowane rozważania kończy merytoryczne podsumowanie oraz wskazanie własnych refleksji Autora, dotyczących przedmiotowej tematyki, zamieszczone w poszczególnych częściach w/w rozdziałów.

Istotnym jest także podkreślenie faktu, iż Doktorant w sposób właściwy nakreślił miejsce odpowiedzialności za wady fizyczne zwierząt podczas transakcji sprzedaży, w odniesieniu do całokształtu prawnych uregulowań, dotyczących szeroko rozumianej odpowiedzialności za wadę fizyczną rzeczy sprzedanej.

Rozdział czwarty zawiera szczegółowy opis wyników, uzyskanych podczas realizowania przyjętych założeń badawczych. Zredagowany został przez Doktoranta w sposób właściwy, stanowiąc zasadne odzwierciedlenie treści wcześniejszych rozdziałów (*części*) pracy doktorskiej.

Końcowa część recenzowanej rozprawy doktorskiej, czyli w/w rozdział *nr 4* i *5* zawiera syntetyczne, a zarazem merytoryczne *Podsumowanie* wykonanego cyklu badawczego oraz wysnute na jego podstawie wnioski, w liczbie IX. Analizowana część niniejszej dysertacji doktorskiej, zawiera także *Streszczenie* w Języku polskim i angielskim. Ostatni rozdział pracy *nr 6*, to *Bibliografia i wykaz przyjętych skrótów*, omówiony już szczegółowo w części II niniejszej recenzji.

Ponownego podkreślenia wymaga, iż recenzowana praca, zawiera także liczne fotografie, powiązane tematycznie z poszczególnymi rozważaniami naukowymi i wkomponowane w sposób właściwy, w jej treść. Fakt ten w istotny sposób ubogaca poczynione rozważania naukowe i w przyczynia się do eleganckiej formy graficznej przedmiotowej dysertacji.

V. Uwagi merytoryczne

Dla sformułowania ostatecznej oceny, podstawowe znaczenie ma merytoryczna zawartość pracy. Na początku tej części recenzji podkreślam, że wysoko oceniam przedstawioną do recenzji rozprawę: zarówno jej część poznawczą jak i analityczną. Autor doskonale zaprezentował tezy badawcze pracy i potrafił je udowodnić, posługując się precyzyjnie zaplanowanym schematem badań oraz ujęciem ich wyników, jak również formułując na ich podstawie IX merytorycznych wniosków.

Bezspornie, lektura niniejszej rozprawy naukowej, podobnie jak każdej innej pozwala na wnioskowanie, iż można polemizować na temat uzupełnienia-modyfikacji nakreślonego w pracy schematu badań, *stricte* przeprowadzonej analizy, nakreślonych wniosków, w połączeniu z interpretacją wyników.

Uważam, iż w przypadku recenzowanej pracy naukowej, służyć temu będzie, jej publiczna obrona.

Mając na względzie rolę recenzenta rozprawy naukowej (*merytoryczna ocena całokształtu wykonanych badań oraz nakreślonych wyników*) pragnę wskazać, iż Doktorant

bardzo sumiennie, wykonał całokształt zadania badawczego, opracowując je w sposób niezwykle profesjonalny, charakterystyczny dla płaszczyzny weterynaryjno-sądowej. Zatem, lektura niniejszego opracowania, nie skłoniła mojej osoby do wskazania, a tym samym polemiki, w aspekcie zastrzeżeń, mogących mieć merytoryczne znaczenie dla wykonanych badań naukowych.

Konkludując wskazać należy, iż Autor recenzowanej rozprawy naukowej-*lek. wet. mgr* Andrzej Dzikowski, wykazał się umiejętnością samodzielnego, wysoce wnikliwego i rzetelnego prowadzenia badań naukowych.

VI. Strona formalna pracy

Pod względem formalnym praca została napisana prawidłowo. Doktorant posługuje się aparaturą językową, typową dla nauk medyczno-weterynaryjnych, w szczególności weterynarii sądowej.

Jako osoba posiadająca stopień naukowy doktora nauk prawnych, stwierdzam także, iż niniejsza dysertacja doktorska w pełni wkomponowuje się w charakter dyscypliny naukowej, jaki stanowią nauki prawne.

Poprawność terminologiczna i wysoce merytoryczny charakter rozważań, świadczy o znajomości przez Doktoranta ogólnej wiedzy wymaganej na tym etapie rozwoju naukowego, z zakresu medycyny weterynaryjnej, w istotny sposób uzupełniony o stosowną wiedzę prawniczą. Zaprezentowany sposób dokumentowania wywodów i wyników badań jest prawidłowy. Zwrócić należy uwagę na charakter nowatorski wykonanych przez Doktoranta badań naukowych, co z pewnością nie było łatwą czynnością i wymagało od osoby Doktoranta oraz Promotorów znacznego zaangażowania merytorycznego, a tym samym czasowego.

Na wyraźne podkreślenie zasługuje także fakt, iż tak precyzyjna redakcja rozprawy doktorskiej, zawierającej odzwierciedlenie podniesionego nowatorskiego i obszernego charakteru wykonanych badań, w postaci 601 stron można stwierdzić perfekcyjnie przygotowanego wydruku, stanowi znacznego stopnia osiągniecie. Podnosząc w tym miejscu, aplikacyjny charakter wykonanych przez Doktoranta badań, w szczególności dla lekarzy weterynarii pełniących funkcję biegłych, jak również dla organów izb lekarsko-weterynaryjnych stanowiących prawo samorządowe oraz ustawodawcy powszechnego

stwierdzić należy, iż przedstawiona mojej osobie do recenzji praca doktorska Pana *lek. wet. mgr.* Andrzeja Dzikowskiego, to niezwykle wartościowa pozycja naukowa. Pozycja naukowa, która umożliwia środowisku zawodowemu lekarzy weterynarii oraz prawnikom, na bardziej wnikliwe spojrzenie na społeczne usytuowanie zawodu lekarza weterynarii, powiązane z analizowaną w pracy tematyką. Uważam, iż poczynione rozważania naukowe w klarowny sposób wskazują, na powiązanie nauk weterynaryjnych z naukami prawnymi, zarówno na przestrzeni lat w wielu systemach prawnych, jak również w czasie obecnym.

VII. Wnioski

Reasumując stwierdzam, iż recenzowana rozprawa doktorska autorstwa *lek. wet. mgr.* Andrzeja Dzikowskiego stanowi wartościową, a zarazem oryginalną pozycję naukową. Stanowi rezultat przeprowadzonych rzetelnych i wnikliwych badań o podnoszonym, charakterze nowatorskim i aplikacyjnym, w aspekcie weterynaryjnej medycyny sądowej. Doktorant, wykazał się wysokim stopniem umiejętności w zakresie stanowienia i rozwiązywania problemów o charakterze naukowym. **Stwierdzam, iż podjęty problem badawczy rozwiązał w sposób w pełni zadawalający. Nakreślona przez Doktoranta charakterystyka przeprowadzonego procesu badawczego, świadczy o dobrym zrozumieniu zagadnienia i dojrzałości sądów naukowych**.

Wykorzystany w rozprawie doktorskiej całokształt literatury naukowej, świadczy o dobrej znajomości przez Doktoranta realizowanej tematyki badawczej. Uważam, iż jest to niezbędne przy nakreślonej w pracy, kompleksowej analizie tak złożonej problematyki badawczej, z zakresu weterynarii sądowej.

Treść recenzowanej pracy, odzwierciedla także duże doświadczenie zawodowe Doktoranta, przejawiające się znajomością nakreślonej formy wykonywania zawodu lekarza weterynarii, umiejętnością prowadzenia wywodu naukowego, jasnością argumentacji oraz przystępnym sposobem przekazywania posiadanych wiadomości specjalistycznych (*lekarsko-weterynaryjnych i prawnych*). Według mojej oceny, domniemywać można z prawdopodobieństwem graniczącym z pewnością, iż osoba Doktoranta prezentując podnoszony-wysoki *warsztat naukowy*, odzwierciedlony w treści recenzowanej pracy doktorskiej, także w sposób praktyczny wykorzystuje osiągniecia naukowe weterynarii sądowej, zarówno podczas procesu dydaktycznego, jak i opiniowania na potrzeby prowadzonych postępowań przez organy procesowe.

Mając na uwadze, wskazaną-jednoznacznie pozytywną ocenę niniejszej dysertacji doktorskiej, rekomenduję ją do druku.

VIII. Konkluzja

W konkluzji stwierdzam, iż recenzowana rozprawa doktorska spełnia ustawowo nakreślone wymagania dla tego rodzaju prac naukowych. Wnoszę, zatem o dopuszczenie do dalszych etapów przewodu doktorskiego Autora przedmiotowej rozprawy doktorskiej, **a tym samym o wyróżnienie osoby *lek. wet. mgr.* Andrzeja Dzikowskiego stosowną nagrodą, za wyjątkowy, w aspekcie nauk weterynaryjnych charakter zaprezentowanego dzieła**.

Z poważaniem,

